

OHO!

- **Nuorten osallisuuden, hyvinvoinnin ja oikea-aikaisen psykososiaalisen tuen -hanke**

Loppuraportti

27.3.2020

Elina Koivistoinen, hankekoordinaattori
Jenni Holopainen, hanketyöntekijä

Tiivistelmä

OHO! – Nuorten osallisuuden, hyvinvoinnin ja oikea-aikaisen psykososiaalisen tuen -hanke toteutettiin Varkaudessa ajalla 15.8.2018–30.4.2020 osana sosiaali- ja terveysministeriön valtionavustuksella toteutettavaa hallituksen nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan - kärkihanketta, jonka tavoitteena oli vähentää koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrää. Varkauden OHO! -hanke oli 1/6 valtionavustuksen saaneista alueista / kunnista, joka oli mukana toteuttamassa valtakunnallista Arki haltuun -tukipaketin toimeenpanoa. Hankkeen hallinnoinnista ja toteutuksesta vastasi Varkauden kaupunki, psykososiaaliset palvelut, aikuissosiaalityö.

OHO! -hankkeen tavoitteena oli edistää syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ohjautumista oikea-aikaisiin palveluihin ja etuuksille luomalla nuorille selkeämpi ja yhtenäisempi palvelukokonaisuus monialaista ja moniammatillista yhteistyötä tiivistäen. Hankkeen aikana tavoitteena oli tavoittaa 100 koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevaa 16–29-vuotiasta matalan kynnyksen monialaisia sosiaalipalveluita tarvitsevaa varkautelaista nuorta. Hankkeen aikana asiakkuudessa oli kaikkiaan 153 nuorta.

Hankkeen tarkoituksena oli nuorten matalan kynnyksen palveluohjausmallin kehittäminen ja olemassa olevien sosiaalisen kuntoutuksen palvelujen ja tarpeiden kartoittaminen sekä niiden laajentaminen nuorten palvelutarpeita vastaaviksi ja kokonaisvaltaisen elämänhallinnan tukemiseksi. OHO! -hankkeessa kehitetyn nuorten matalan kynnyksen palveluohjausmallin avulla pystyttiin lisäämään monialaista ja moniammatillista yhteistyötä nuorten verkoston kanssa, koska hankkeen aikana palvelukentän kokonaisvaltaisesti tunteva työntekijä oli verkoston tukena ja koordinoimassa nuorten oikea-aikaisten ja sopivien palvelujen ja toimintamallien suunnittelussa sekä palvelupolkujen luomisessa kohti yksilöllisiä jatkosuunnitelmia. Hankkeen työntekijöiden jalkautuva työote nuorten arkiympäristöön mahdollistivat matalamman kynnyksen ja yksilöllisemmän avun ja tuen tarjoamisen nuorten hyvinvoinnin ja työ- ja toimintakyvyn tukemiseen sekä arjen sujuvuuteen ja oikea-aikaisten palvelujen tarjoamiseen.

Yksilöllisen palveluohjauksen ja kokonaisvaltaisen tilannekartoituksen kautta asiakkaita saatiin segmentoitua ja esiin nousseiden palvelutarpeiden kautta sosiaalisen kuntoutuksen palveluita kehitettyä vastaamaan asiakkaiden palvelutarpeisiin. Hankkeen aikana kehitettiin aivan uudenlainen nuoren kuntoutusrahan oikeuttava sosiaalisen kuntoutuksen palvelu. Palveluvalikoiman ollessa laajempi asiakkaita saatiin ohjattua oikea-aikaisten palvelujen piiriin.

OHO! -hankkeen aikana kehitetyt nuorten matalan kynnyksen psykososiaalisen tuen palvelut sekä yksilöllinen palveluohjaus mahdollistivat nuorille varhaisen tuen, oikea-aikaisten palvelujen saatavuuden ja jatkuvuuden sekä niiden arvioinnin ja seurannan. Kehitettyjen toimintojen avulla pystyttiin myös hillitsemään raskaiden palvelujen ja ostopalveluna hankittavien asumispalvelujen tarvetta ja sitä kautta kustannusten nousua pitkällä tähtäimellä.

Tiukka taloudellinen tilanne sekä kunnan talouden tasapainottamisen vaatimukset jarruttavat osaltaan uusien toimintamallien ja sen tuomien lisäresurssien saamisen pysyväksi toiminnoiksi palvelurakenteisiin. OHO! -hankkeen toimintamallien juurruttamisen tueksi mahdollistui kuitenkin jatkorahoitus Arki Haltuun -hankkeiden rinnalla toimineen ONNI -Ohjaamoiden psykososiaalisen tuen hankkeen kautta. OHO! -hankkeen koordinaattori jatkaa työskentelyä Varkaudessa ONNI -hankkeen työntekijänä 1.5.-31.12.20 välisen ajan. Tavoitteena on jatkorahoituksen turvin jatkaa OHO! -hankkeen kehittämistyötä osana Ohjaamo toimintaa. Lisäksi tavoitteena on jakaa tietoa myös maakuntatasolla OHO! -hankkeen aikana kehitettyjen sosiaalisen kuntoutuksen ja yksilöllisen palveluohjauksen toimivista käytännöistä ja saada kytkettyä ne osaksi Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus 2020-2022 -ohjelman valmistelua.

Vaikutukset näkyvät pitkällä tähtäimellä, kun nuorten matalan kynnyksen palveluihin ja ennaltaehkäisevään työhön satsataan. OHO! -hanke osoitti tuloksillaan, että kuntoutuksellisen näkökulman huomioiminen nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä tuo mukanaan myös vaihtoehtoiset kustannukset.

Sisällysluettelo

1	Tausta ja tarve	4
2	Tavoite ja tarkoitus	5
2.1	Saatavuus, oikea-aikaisuus, jatkuvuus	5
2.2	Ennaltaehkäisy ja ennakointi.....	7
2.3	Laatu ja vaikuttavuus	8
2.4	Monialaisuus ja yhteentoimivuus	8
2.5	Kustannusten nousun hillintä	10
3	Toteutus.....	11
3.1	Aikataulu.....	11
3.2	Kustannukset.....	11
3.3	Viestintä ja sidosryhmät	11
4	Toimenpiteet.....	11
4.1	Arviointitutkimus.....	11
4.2	Matalan kynnyksen palveluohjausmalli	12
4.3	Suostumuslomake tiedonsiirtoon	12
4.4	Sosiaalisen kuntoutuksen palvelut	13
5	Tulokset ja seuranta.....	14
5.1	Asiakkaat	14
5.2	Tarpeelliseksi ja onnistuneiksi koetut toimintamuodot ja yhteistyötahot.....	16
5.3	Seuranta ja arviointi	17
5.3.1	Hankkeen aikana käytetyt seurannat ja mittarit.....	17
5.3.2	Mun elämä -kyselyt.....	18
5.3.3	Kykyviisari.....	20
6	Johtopäätökset	22

Kuva 1. Ohjautumistahot

Kuva 2. Sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin osallistuneet.

Kuva 3. Nuorten toimeentulot asiakkuuden alkaessa ja päättyessä.

Kuva 4. 3X10D alkumittauksen tulokset tammikuulta 2020.

Kuva 5. 3X10D loppumittauksen tulokset tammikuulta 2020.

Kuva 6. 3X10D muutoksen tulokset tammikuulta 2020.

Kuva 7. Kykyviisari ryhmäraportin ryhmän tiedot.

Kuva 8. Kykyviisari ryhmäraportin tulokset.

Kuva 9. Nuorten tilanne asiakkuuden päättyessä.

Liite 1. Nuorten matalan kynnyksen palveluohjausmalli

Liite 2. Suostumuslomake tiedonsiirtoon

Liite 3. Nuorten matalan kynnyksen sosiaalisen kuntoutuksen palvelut

1 Tausta ja tarve

Nuorten parissa työskentelevien eri alojen asiantuntijoiden tekemien havaintojen ja kokemusten kautta on noussut esiin, että Varkaudessa on paljon nuoria, joilla on vuorokausirytmitt sekaisin, yksinäisyyttä, sosiaalista rajoittuneisuutta, erilaisia psyykkisiä ja sosiaalisia ongelmia, moniongelmaisuutta, heikkolahjaisuutta, oppimisvaikeuksia jne. Näiden samojen lasten ja nuorten parissa useat eri viranomaiset työskentelevät niin koulutoimessa, sosiaalitoimessa, TE-hallinnossa, työllisyyspalveluissa, nuorisotoimessa, terveydenhuollossa, kriminaalihuollossa, poliisitoimessa, oikeuslaitoksessa ja kolmannella sektorilla. Ongelmaksi on kuitenkin noussut se, että vaikka nuorille onkin paljon palveluja tarjolla, nämä kaikki tahot toimivat sektoroituneesti, tuntematta ja huomioimatta riittävästi toistensa lainsäädäntöä, työmuotoja ja tavoitteita. Lisäksi nykyisten palveluiden kautta on huomattu, että nämä nuoret ovat ns. harmaan vyöhykkeen nuoria, joilla mm. mielenterveysongelmat luokitellaan niin lieviksi, että he jäävät sen vuoksi olemassa olevien palveluiden välimaastoon.

Varkaudessa koettiin myös olevan puutteita nuorten sosiaalisen kuntoutuksen palveluissa, eivätkä olemassa olevat palvelut (starttitoiminta työpajoilla, kuntouttava työtoiminta sekä erilaiset ryhmätoiminnot) olleet riittäviä palveluja nuorten kokonaisvaltaisessa tukemisessa. Esille nousi tarve, että olemassa olevien palveluiden rinnalle tarvitaan matalamman kynnyksen monialaisia sosiaalisen kuntoutuksen palveluja, jonka pohjalta kehittämistyötä lähdettiin viemään eteenpäin hakemalla valtionavusta nuorten matalan kynnyksen psykososiaalisten palveluiden kehittämiseksi.

Varkauden kaupunki haki 29.3.2018 päivätyllä hakemuksella sosiaali- ja terveysministeriöltä 230 000 euron valtionavustusta ”OHO! – Nuorten osallisuuden, hyvinvoinnin ja oikea-aikaisen psykososiaalisen tuen hanke” –nimiseen hankkeeseen toteuttaakseen valtakunnallista ”Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan” - kärkihanketta.

Hankesuunnitelman katsottiin vastaavan hyvin valtionavustushaun tavoitteita ja tarkoitusta, sillä hankkeessa oli tarkoitus tukea nuorten kokonaisvaltaista elämänhallintaa kehittämällä monialaista yhteistyötä ja laajentamalla Varkauden Ohjaamon palveluvalikoimaa. Hanke kohdistettiin palvelujen välimaastoon jääviin nuoriin, pyrkimyksenä vakiinnuttaa uudenlaista matalan kynnyksen psykososiaalista tukitoimintaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö myönsi Varkauden kaupungille valtionavustusta hankkeen toteuttamiseen 110 000 euroa, joka kohdistettiin varkautelaisten 16–29-vuotiaiden koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten psykososiaalisen tuen palvelujen kehittämiseen ajalle 15.8.2018–30.4.2020 osana valtakunnallista Arki haltuun -tukipaketin toimeenpanoa. Avustus kohdennettiin sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin, tukemaan syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kokonaisvaltaista elämänhallintaa, osaksi monialaista yhteistyötä yli hallintorajojen, muiden nuorten parissa työskentelevien paikallisten tahojen kanssa. Nuorille suunnatuilla sosiaalisen kuntoutuksen palveluilla pyrittiin hankkeen aikana luomaan vakiintuneita palveluita ja laajentamaan muun muassa vuoden 2018 helmikuussa Varkaudessa käynnistetyn nuorten Ohjaamo toiminnan palveluvalikoimaa. Pyrkimyksenä oli, ettei yksikään nuori jäisi palvelujen ulkopuolelle tai ilman tukea.

Nuorten psykososiaalisen tuen palveluiden kehittämistyö oli jatkumo syksyn 2017 aikana Varkauteen kehitetyille aikuissosiaalityön palvelupaketeille. Palvelupakit koostuivat neljästä erilaisesta sisällöstä (ohjauksellinen tuki, tehostettu tuki, kuntoutuksellinen tuki ja työllistämisen edistäminen). Hankkeen nimi OHO! - Nuorten osallisuuden, hyvinvoinnin ja oikea-aikaisen psykososiaalisen tuen –hanke sai nimensä

Varkauden aikuissosiaalityön työtä ohjaavien arvojen (osallisuus, hyvinvointi ja oikeudenmukaisuus) mukaan.

Hankkeeseen rekrytoitiin hanketyöntekijä ja –koordinaattori. Hankkeelle perustettiin ohjausryhmä, joka koostui seitsemästä esimiesasemassa olevasta henkilöstä. Edustajat olivat aikuissosiaalityöstä, psykiatrian poliklinikalta, lasten ja nuorten keskus Nikulasta, nuorisopalveluista, työllisyyspalveluista, Varkauden teatterista sekä Nuortenpajalta. Ohjausryhmän toiveesta hankkeelle perustettiin työrukkaseksi moniammatillinen hanketiimi, joka koostui kymmenestä nuorten parissa toimivasta asiantuntijasta sekä yhdestä hankkeen asiakaskunnan edustajasta. Molemmissa ryhmissä puheenjohtajana toimi hankekoordinaattori ja sihteerinä hanketyöntekijä.

Tavoitteena oli hankkeen aikana juurruttaa ja vakiinnuttaa nuorten sosiaalisen kuntoutuksen palvelut osaksi aikuissosiaalityön palveluita. Tarkoituksena oli kokeilla uudenlaista matalan kynnyksen palveluohjausmallia, jonka avulla pyrittiin saamaan nuorten rinnalle yksi turvallinen aikuinen, kumppani, joka kulkee nuoren rinnalla palveluista toiseen pirstaleisessa palvelukentässämme. Palveluohjausmallin avulla pyrkimyksenä oli myös lisätä monialaista ja moniammatillista yhteistyötä nuorten verkoston kanssa, palvelukentän kokonaisvaltaisesti tuntevan työntekijän ollessa verkoston tukena ja koordinoimassa nuorten oikea-aikaisten ja sopivien palvelujen ja toimintamallien suunnittelussa sekä palvelupolkujen luomisessa kohti yksilöllisiä jatkosuunnitelmia. Matalan kynnyksen palveluohjauksen avulla pyrkimyksenä oli saada ohjattua nuoret oikea-aikaisten palvelujen ja etuuksien piiriin ja vähentää työntekijöiden päällekkäisen työn tekemistä. Kehittämistyössä pyrittiin huomioimaan myös peruskoulun päättäneet (16v) nuoret ja heidän perheensä, jotka eivät ikänsä puolesta vielä tavoittaneet jo olemassa olevia nuorten palveluita, kuten työpajoja ja kuntouttavaa työtoimintaa.

2 Tavoite ja tarkoitus

OHO! -hankkeen tavoitteena oli edistää syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ohjautumista oikea-aikaisiin palveluihin ja etuuksille luomalla nuorille selkeämpi ja yhtenäisempi palvelukokonaisuus monialaista ja moniammatillista yhteistyötä tiivistäen. Hankkeen aikana tavoitteena oli tavoittaa 100 koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevaa 16–29-vuotiasta matalan kynnyksen monialaisia sosiaalipalveluita tarvitsevaa varkautelaista nuorta.

Hankkeen tarkoituksena oli nuorten matalan kynnyksen palveluohjausmallin kehittäminen ja olemassa olevien sosiaalisen kuntoutuksen palvelujen ja tarpeiden kartoittaminen sekä niiden laajentaminen nuorten palvelutarpeita vastaaviksi ja kokonaisvaltaisen elämänhallinnan tukemiseksi.

Palveluohjausmallin avulla pyrittiin koordinoimaan nuorten matalan kynnyksen palveluja verkoston tukena nuorten oikea-aikaisten ja sopivien palvelujen ja toimintamallien suunnittelussa sekä palvelupolkujen luomisessa kohti yksilöllisiä jatkosuunnitelmia.

2.1 Saatavuus, oikea-aikaisuus, jatkuvuus

Elokuussa 2018 Varkaudessa käynnistyneen OHO! -hankkeen aikana luotiin varkautelaisille 16–29-vuotiaille nuorille matalan kynnyksen palveluohjausmalli (Liite 1.), jonka avulla pystyttiin edistämään syrjäytymisvaarassa olevien varkautelaisten nuorten ohjautumista oikea-aikaisiin palveluihin ja etuuksille ja luomaan nuorille selkeämpi ja yhtenäisempi palvelukokonaisuus monialaista ja moniammatillista yhteistyötä tiivistäen. Palveluohjausmallin avulla onnistuttiin ehkäisemään myös

nuorten väliinpuotoamista nivelvaiheissa ja vähentämään palveluista poiskäännyttämistä sekä päällekkäisen työn tekemistä nuorten palveluverkostossa.

Hankkeen aikana tavoitteena oli tavoittaa 100 koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevaa 16–29-vuotiasta matalan kynnyksen monialaisia sosiaalipalveluita tarvitsevaa varkautelaista nuorta. Hankkeen aikana kohderyhmän nuoria tavoitettiin kaikkiaan 153.

Hankkeen aikana oli tarkoitus laajentaa ja tiivistää nuorten moniammatillista yhteistyöverkostoa ja löytää pysyviä toimintamalleja sujuvoittamaan yhteistyötä. Verkoston aktiivisuus ja tietoisuus hankkeen tavoitteista ja tarkoituksesta näkyi asiakasohjautumisessa jo heti hankkeen alusta saakka. Samoin yhteisestä tahtotilasta sekä palveluohjausmallin kaltaisen toimintamallin tarpeesta kertoi se, että asiakkaita ohjautui hankkeeseen kaikkiaan 21 eri toimijan kautta (kuva 1). Eniten hankkeeseen ohjautui asiakkaita Nuortenpajan, sosiaalityön ja psykiatrian poliklinikan kautta. Nuorten ympärillä toimivia verkostotoimijoita oli vielä lähettäviä tahoja enemmän.

Nuortenpaja	26,1 %	Vaalijalan kuntayhtymä	2,0 %
Sosiaalityö	17,0 %	Nepsyvalmentaja	2,0 %
Psykiatrian poliklinikka	12,4 %	Päihdekliniikka	1,3 %
Kuntouttava työtoiminta	5,9 %	Perhetukikeskus Kinnula	1,3 %
Nuori itse	5,2 %	TYP	1,3 %
Savon ammattiopisto	5,2 %	Ystävä / tuttu	1,3 %
Lasten ja nuorten keskus Nikula	4,6 %	Vammaispalvelu	0,7 %
Waltterin koulu	4,6 %	Ohjaamo	0,7 %
Vanhempi	3,3 %	Kutsunnat	0,7 %
Etsivä nuorisotyö	2,0 %	Verve	0,7 %
Kaupungin työpaja	2,0 %		

Kuva 1. Ohjautumistahot.

Yhteistyön tiivistämisessä painopistealueena oli hankkeen aikana korostaa muiden toimijoiden suuntaan verkoston hyödyntämistä ja rohkaista, että eri tahot hyödyntäisivät enemmän verkostossa olevaa moniammatillista osaamista ja palveluita. Tarkoituksena oli myös rohkaista kokeilemaan avoimesti erilaisia vaihtoehtoja nuorten kuntoutuksen polulla, hyödyntämällä monialaista ja moniammatillista yhteistyötä. Tätä kautta mahdollistettiin nuorille kokonaisvaltainen ja yksilöllinen palvelupolku ja tarjottiin mahdollisuuksia erilaisten kuntoutuspolkujen suunnittelulle ja annettiin samalla tilaa myös toimintatapojen muutokselle ja kehittämistyölle.

Nuorten matalan kynnyksen psykososiaaliset palvelut tulisi olla helposti saatavilla, yhden luukun periaatteella. Palvelut ei myöskään saisi rajata asiakkaita tietyn statuksen tai asiakkaan toimeentulon perusteella. OHO! –hankkeeseen ohjautuneiden asiakkaiden määrä (153) kertoi osaltaan matalasta kynnyksestä ja saavutettavuudesta, mutta myöskin sitä, että hankkeen aikana pystyttiin tarjoamaan palveluja sellaisille erityistä tukea tarvitseville nuorille, jotka aiemmin jäivät joko ikänsä tai statuksensa vuoksi palvelujen ulkopuolelle. Hankkeen aikana kokonaisvaltaisen tilannekartoituksen ja yksilöllisen palveluohjauksen kautta saatiin kartoitettua asiakkaiden palvelutarpeita ja sitä kautta kehitettyä asiakkaiden palvelutarpeita vastaavia sosiaalisen kuntoutuksen palveluja ja ohjattua asiakkaita oikea-aikaisten palvelujen ja etuuksien piiriin.

Hankkeen nuoria osallistettiin palvelujen kehittämisessä ja arvioinnissa muun muassa hankkeen aikana toteutetun nuorten OHO! -ryhmän kautta, joka toteutettiin yhteistyössä etsivän nuorisotyön kanssa. Suljettuun ryhmään osallistui 5 nuorta, jotka ohjautuivat ryhmään verkostojen kautta (muun muassa toisen asteen psykologin ja etsivän nuorisotyön kautta). Ryhmän sisällön suunnitteluun osallistuivat nuoret itse ja tavoitteena oli kuulla nuoria sosiaalisen kuntoutuksen palvelujen kehittämiseksi ja tarjota nuorille tukea ja sosiaalisia kontakteja vertaistuellisessa ryhmässä. Nuorten suunnittelemista aihealueista nousivat esiin muun muassa ryhmätoiminnat, joiden sisällöiksi toivottiin esim. SPR:n ensiapukoulutusta, kaverikoiravierailua, luovaa kirjoittamista, valokuvausta, jousiammuntaa, sählyä ja musiikkia. Nuorten kokemukset ryhmästä olivat hyviä ja ryhmäytymistä tapahtui jo hyvinkin pienessä ajassa. Myös verkostolta tuli hyvää palautetta ryhmän vaikutuksista nuorten arkeen.

Nuorilta saatujen ideoiden pohjalta sosiaalisen kuntoutuksen palveluja ja etenkin ryhmätoimintaa lähdettiin kehittämään Varkaudessa laajemmin ESR-rahoitteisen NONSTOP –hankkeen kautta. Nuorten ääni haluttiin kuuluviin kehittämistyössä ja yhtenä osana tämä mahdollistettiin myös sillä, että hanketiimin tasavertaisena jäsenenä toimi yksi hankkeen asiakasedustaja.

Hankkeeseen palkatut työntekijät kulkivat nuorten rinnalla palveluverkostossa ja olivat asiakkaan ja verkoston tukena asiakkaiden yksilöllisten palvelupolkujen suunnittelussa ja toteutuksessa. Lisäksi hankkeen työntekijät tarjosivat yksilöllistä tukea nuoren arkiympäristöön. Nuorten yksilölliset tarpeet liittyivät pääsääntöisesti asumiseen ja arjenhallintaan, päivärytmiin, terveyteen, koulutukseen, kuntoutukseen, ihmissuhteisiin tai taloudellisiin asioihin ja asioiden hoitoon. Jokaiselle nuorelle tarjottiin yksilöllisten tarpeiden mukaisesti niin yksilö- kuin verkostotapaamisia sekä tarvittaessa myös kyyditysapua verkosto- ja hoitotapaamisiin. Tapaamispaikkojen valinnassa huomioitiin nuorten yksilölliset toiveet. Tapaamispaikkoja olivat muun muassa asiakkaan koti, kahvilat, kirjasto, Ohjaamo, oppilaitokset, Nuortenpaja sekä kaupungintalo, myös automatkoilla palavereihin saatiin aikaan hyviä keskusteluja nuorten kanssa.

2.2 Ennaltaehkäisy ja ennakointi

OHO! –hankkeessa kehitetyn yksilöllisen palveluohjausmallin avulla pystyttiin siirtämään painopistealuetta ehkäisevään työhön. Kokonaisvaltaisten tilannekartoitusten kautta asiakkaiden palvelutarpeita pystyttiin tunnistamaan ja sitä kautta asiakkaita ohjattua oikea-aikaisten palvelujen piiriin. Mitä varhaisemmassa vaiheessa asiakkaiden tilanteeseen pystytään puuttumaan, sitä vähemmän tarvitaan raskaampia erikoissairaanhoidon palveluja, joka osaltaan on myös kustannuskysymys.

Hankkeen työntekijät tarjosivat nuorille kokonaisvaltaista tukea arkeen ja rinnalla kulkijaa palveluverkostossa. Yksilötapaamisten kautta nuorten elämäntilannetta ja voimavaroja päästiin kartoittamaan ja sitä kautta saatiin tarjottua nuorille erilaisia vaihtoehtoja yksilöllisten jatkosuunnitelmien luomiselle. Tärkeässä roolissa ja kokonaisvaltaisen tuen mahdollistajana oli moniammatillinen yhteistyöverkostomme, joka Varkaudessa toimii aktiivisesti.

Esimerkkinä siitä, että yksilöllisellä tuella nuoren arjessa erään asiakasnuoren kohdalla saatiin kokonaistilannetta kohennettua niin, että muutaman kuukauden tiiviin työskentelyn aikana asiakas koki vaikutukset suuremmiksi kuin pitkäkestoisen terapiahoidon. Nuorelle tarjottiin hankkeen aikana vaihtoehtoisia palveluita, jolloin oikean tuen osuessa kohdalle asiakkaan jaksaminen ja voimavarat kasvoivat lyhyessä ajassa huomattavasti. Tämän muutoksen huomasi myös asiakas itse.

2.3 Laatu ja vaikuttavuus

Sosiaalipalveluiden vaikuttavuuden mittaaminen on edelleen hyvin vaikeaa ja mittareita vaikuttavuuden mittaamiseksi on käytettävissä vähemmän kuin esim. terveys- ja työllisyyspalveluiden puolella. Psykososiaalisissa palveluissa vaikuttavuusarviointi perustuu pitkälti työntekijöiden arkityössä tehtyihin arviointeihin, sillä varsinaisia mittareita on sosiaalityön puolella käytettävissä vielä valtakunnallisestikin hyvin vähän. Haasteen arvioinnin tekemiselle tekee myös nuorten pirstaleinen palvelukenttä. Nuorilla on moninaisia ongelmia, joita hoidetaan useissa eri paikoissa, tietämättä välttämättä mitä suunnitelmia toisilla tahoilla tehdään. Asiakkaiden kokemukset saamastaan palvelusta voivat olla myös aivan eri kuin työntekijöiden näkemys asiakaslähtöisistä palveluista. Ensi kohtaamisella ja asiakkaan kuulluksi tulemisella on merkittävä vaikutus sille, että asiakas kokee saavansa asiakaslähtöistä palvelua.

Hankkeen aikana kehitetyn toimintamallin keskeisin periaate oli se, että palvelut tulee lähteä asiakkaiden yksilöllisistä tarpeista ei palvelujärjestelmästä lähtien. Asiakkaan tilanne tuli nähdä kokonaisuutena ja työntekijän tehtävänä oli kohtauttaa asiakkaan tarpeet ja hänen tarvitsemansa palvelut. Nuorten palveluiden ja erilaisten etuuksien tuntemus sekä palvelujen yhteensovittamisen kokonaistuntemus vahvistivat laadukkaan palvelukokemuksen. Asiakkailta ja asiakkaiden verkostolta saatu palaute hankkeessa käytetystä toimintatavasta sai kiitosta ja muun muassa nuorten vanhemmat olivat usein helpottuneita, kun heidän ei itse tarvinnut enää etsiä nuorelle oikea-aikaisia palveluja ja verkostoja, jota kautta nuorelle saataisiin tarjottua apua ja tukea. Vanhemmat saivat keskittyä olemaan vanhempia ja hankkeen työntekijät ottivat vastuun asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista sekä palvelujen järjestämisestä.

Hankkeen aikana pyrkimyksenä oli saavuttaa positiivisia yritysvaikutuksia ja saada parannettua hankkeessa mukana olevien verkostoyhteistyökumppanien kehittämismahdollisuuksia ja lisättyä tietoisuutta paikallisista palveluista. Lisäksi tavoitteena oli, että verkostoyhteistyökumppaneiden yhteistyö tiivistyy ja tehostuu sekä tiedonkulku lisääntyy ja pystytään vähentämään päällekkäisen työn tekemistä. Hankkeen aikana kehitetyt toimintamallit ja uudenlaiset ajattelutavat mahdollistivat näiden tavoitteiden toteutumisen.

Pidemmällä tähtäimellä kohdentamalla matalan kynnyksen psykososiaalisia palveluja ja yksilöllistä palveluohjausta oikea-aikaisesti erityistä tukea tarvitsevien nuorten osalta voidaan ehkäistä niin syrjäymistä, koulupudokkuutta kuin ylisukupolvista huono-osaisuutta.

2.4 Monialaisuus ja yhteentoimivuus

Hankkeessa toimi kaksi kokoaikaista työntekijää, hankekoordinaattori ja -työntekijä, jotka molemmat osallistuivat sekä asiakastyöhön että kehittämistyöhön tasavertaisesti.

Hankkeen toteutukseen osallistui toimijoita nuorten laaja-alaisesta yhteistyöverkostosta Varkauden kaupungin eri yksiköistä ja paikallisista yhdistyksistä, kuten Varkauden seudun työpajayhdistys ry:stä ja Varkauden teatterin kannatusyhdistys ry:stä. Lisäksi hankkeen aikana tehtiin tiiviisti yhteistyötä ja kehittämistyötä Varkauden Ohjaamon, Savon ammattiopiston ja ESR -rahoitteisen NONSTOP -hankkeen kanssa.

Hankkeen aikana monialaista ja moniammatillista yhteistyötä saatiin kehitettyä niin, että yhteistyötä ja palvelujen integrointia saatiin tehtyä myös erityistason sosiaali- ja terveyspalveluiden, kuten lastensuojelun, vammaispalvelun ja mielenterveys- ja päihdepalvelujen kanssa entistä enemmän ja sujuvammin. Sosiaalisen kuntoutuksen palvelujen kehittämiseen liittyen yhteistyötä saatiin kehitettyä sujuvammaksi myös mm. KELA:n, sivistystoimen ja oppilaitosten kanssa.

Yhteistyö oppilaitosten kanssa lisääntyi ja tiivistyi huomattavasti hankkeen aikana ja kasvatti etenkin 16-vuotiaiden asiakkaiden määrää hankkeen asiakkuudessa. Tämän aiemmin sosiaalisen kuntoutuksen palvelujen ulkopuolelle jääneen kohderyhmän kontaktointi sosiaalipalvelujen piiriin hankkeen kautta mahdollisti sen, että ko. nuorille saatiin tarjottua tukea ja ohjausta myös peruskoulun ja 2. asteen opintojen nivelvaiheeseen sekä opiskelujen aikana, jottei vaihtoehtona ollut pelkästään vain opintojen keskeytyminen ja kotiin jääminen. Nivelvaiheen aikana annettu tuki ja asiakkaiden kokonaistilanteen kartoittaminen yksilötapaamisilla mahdollisti myös asiakaslähtöisempien ja yksilöllisten suunnitelmien tekemisen varhaisessa vaiheessa nuorten siirtyessä 2. asteelle. Myös tiedonsiirto nivelvaiheissa parani ja etenkin erityistä tukea tarvitsevien nuorten osalta pystyttiin huomioimaan paremmin tuen tarve jo heti opiskelujen alusta alkaen ja tiivistämään yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

Opintojen keskeytyessä nuorille saatiin luotua vaihtoehtoisia palvelupolkuja kuntoutumiseen hankkeen aikana kehitettyjen uusien sosiaalisen kuntoutuksen palvelujen ansiosta. Hankkeessa kehitettyjen uusien sosiaalisen kuntoutuksen toimintamallien ansiosta mahdollistui myös erityistä tukea tarvitsevien nuorten oikeus nuoren kuntoutusrahan, vaikka opinnot keskeytyivätkin. Esimerkkinä hankkeen aikana muutaman nuoren kohdalla päädyttiin opintojen keskeyttämiseen, koska nuorten opinnot eivät edenneet, poissaoloja oli paljon ja jaksaminen oli koetuksella. Myös nuoren kuntoutusrahan maksu uhkasi keskeytyä tästä johtuen. Keskeyttämispäätös tehtiin yhteistyössä nuorten, vanhempien, oppilaitoksen sekä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa ja näin ollen keskeyttämispäätös oli suunnitelmallinen ja tilalle luotiin yhdessä vaihtoehtoinen jatkosuunnitelma sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin siirtymisestä. Myös nuorten kuntoutussuunnitelmat päivitettiin KELA:lle nuoren kuntoutusrahan jatkumiseksi. Nuorilta ja vanhemmilta saadun palautteen mukaan suunnitelmallinen opintojen keskeyttäminen ja sujuva siirtyminen vaihtoehtoisten kuntoutuksellisten palvelujen piiriin, kotiin jäämisen sijaan näkyivät positiivisesti myös kotiloissa ja nuorten arjessa, kun paine opiskeluihin liittyen jäi pois ja nuoret saivat yksilöllisten tarpeiden mukaista tukea. Sosiaalisen kuntoutuksen palvelut mahdollistivat myös opintojen ja sosiaalisen kuntoutuksen yhteensovittamisen, joka mahdollisti useamman nuoren kohdalla opintojen etenemisen, keskeytymisen sijaan.

Monialaiseen yhteentoimivuuteen ja palvelujen yhteensovittamiseen pystyttiin hankkeen aikana vaikuttamaan sillä, että palvelujen kehittämiseen osallistettiin niin asiakkaita kuin yhteistyötahoja ja asiakkaiden tilanteita ja palvelutarpeita tarkasteltiin kokonaisuutena, eikä vain esim. sosiaalipalveluiden näkökulmasta, jota hankkeen työntekijät edustivat. Asiakkaiden moninaiset ongelmat pystyttiin tunnistamaan kokonaisvaltaisten tilannekartoitusten avulla samoin asiakkaan työ- ja toimintakyky, voimavarat sekä palvelutarve ja sitä kautta asiakkaita pystyttiin segmentoimaan ja sosiaalisen kuntoutuksen palveluja kehittämään vastaamaan asiakkaiden palvelutarpeisiin ja yksilöllisempiin palvelupolkuihin. Tiiviin moniammatillisen yhteistyön avulla resursseja pystyttiin kohdentamaan oikein ja oikea-aikaisesti asiakkaan palvelutarpeiden mukaisesti. Hankkeen aikana kehitetty toimintamalli otettiin Varkaudessa hyvin vastaan ja se koettiin hyväksi ja toimivaksi toimintatavaksi niin verkoston kuin asiakkaidenkin keskuudessa.

Kehittämistyö on osa kestävästä kehittämisestä, jossa pyritään pysymään ajan hermoilla. Kehittämisen tulee olla myös ketterää ja kiinteänä osana päivittäistä asiakastyötä. Jatkokehittämistä sosiaalityön palvelukentässä vaatii muun muassa teknologian kehittymisen myötä erilaisten digitaalisten menetelmien kehittäminen ja hyödyntäminen osana sosiaalityötä. Digitaalisuuden mahdollisuudet luovat sujuvampia prosesseja, kustannus tehokkuutta ja lisäävät palvelujen saatavuutta, varsinkin nuorten keskuudessa. Jalkautuvat palvelut sekä digitaalisuuden hyödyntäminen lisäävät myös

asiakaslähtöisyyttä, mutta eivät toki korvaa perinteisiä kasvokkain tapahtuvia tapaamisia. Digitaalisten menetelmien kehittämistä sivuttiin hankkeessa, kun OHO! -hankkeen työntekijät pääsivät mukaan Po1nt on chat -hankkeen järjestämään alueelliseen yhteiskehittämispäivään, joka sisälsi tekoälyn ohjelmointia ja poluttamista moniammatillisen tiimin kanssa. OHO! -hankkeen hanketyöntekijä kouluttautui myös yhdeksi chat-vastaajaksi ja oli hankkeen aikana chat-vastaajana Po1nt on -chat ringissä. Asiakkaiden osallisuus myös huomioitiin digitaalisten menetelmien kehittämisessä, kun hanketyöntekijä sekä 4 hankkeen asiakkuudessa olevaa nuorta osallistuivat Po1nt on chat -hankkeen asiakasraatiin chatbotin kehittämiseksi.

Molemmat hankkeen työntekijät osallistuivat myös Suomen Syöpäyhdistys ry:n järjestämään Hyvä Päivä -ohjaaja koulutukseen. Varkauden osalta Hyvä Päivä -ryhmän pilottikokeilu saatiin onnistuneesti toteutettua yhteistyössä etsivän nuorisotyön, Ohjaamon ja NONSTOP -hankkeen työntekijöiden kanssa. Vertaistuellinen ryhmä kokoontui kerran viikossa yhteensä 10 kertaa ja tapaamiskertojen teemat liittyivät mielen hyvinvointiin, päivärytmiin, unelmiin, liikuntaan sekä terveelliseen ruokavalioon. Pilottikokeilun aikana NONSTOP -hankkeen työntekijät koulutettiin Hyvä Päivä -ryhmän ohjaajiksi OHO! -hankkeen ja ryhmätoiminnasta vastanneiden työntekijöiden toimesta. Hyvä Päivä –konsepti otettiin käyttöön osana NONSTOP -hankkeen sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoimintoja.

Hyvä Päivä -toimintamallin toteutus oli hyvä esimerkki onnistuneesta monialaisen ja moniammatillisen yhteistyön toteutuksesta ja eri alojen osaamisen hyödyntämisestä sosiaalisen kuntoutuksen palvelujen järjestämisessä. Ryhmäkertojen toteutukseen osallistui yhteistyökumppaneina teemoihin liittyen Varkauden kaupungin liikuntapalveluiden ohjaaja (ilo liikkuu), Martat (kotiruokaa kolikoilla), FIT Varkaus -kuntokeskus (minun unelmani) sekä vertaisohjaajina Savon ammattiopiston catering-alan opiskelijat (hyvä ruoka ja uusia makuja ja onnistumisia). Vertaisohjaajissa oli mukana myös monikulttuurista näkökulmaa ja 2. asteen catering-opiskelijat toivat nuorten ryhmään myös vertaistuellista näkökulmaa ja samalla lisäsivät omaa osaamistaan ohjaajana toimimisessa. Opiskelijoiden osallistuminen ryhmien ohjaamiseen katsottiin myös osaksi heidän opintokokonaisuuksiaan.

Hankkeen aikana mahdollistui myös useita monialaisuutta ja yhteentoimivuutta lisääviä mahdollisuuksia, kuten koulutuksia ja tapahtumia, joissa hankkeen työntekijät ja asiakkaat saivat olla mukana. Esimerkkinä mainitakseni hanketyöntekijä sekä 9 hankkeen asiakkuudessa olevaa nuorta osallistuivat 3 päivää kestäneeseen Mielenterveys elämäntaitona –kurssille, hanketyöntekijä osallistui KEHUVA -hankkeen (kehonkuva hyvinvoinnin perustana) koulutukseen ja hankekoordinaattori oli mukana Varkauden uuden sote-campuksen asiakasohjaus - ja palveluneuvonta työryhmässä. Lisäksi molemmat hankkeen työntekijät osallistuivat Nuorten talolla järjestettävien K18 nuorten aikuisten iltojen päivystysvuoroihin yhdessä muiden yhteistyötahojen kanssa.

2.5 Kustannusten nousun hillintä

Vaikutukset näkyvät pitkällä tähtäimellä, kun nuorten matalan kynnyksen palveluihin ja ennaltaehkäisevään työhön satsataan. Kuntoutuksellisen näkökulman huomioiminen nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä tuo mukanaan myös vaihtoehtoiset kustannukset.

Panostamalla ennaltaehkäisevästi nuorten ongelmiin, voidaan saada vähennettyä ongelmien kumuloituminen ja sitä kautta vähennettyä raskaampia erikoissairaanhoidon tarpeita ja vähennettyä hoitojonoja. OHO! -hankkeen aikana kehitetyt nuorten matalan kynnyksen psykosiaalisen tuen palvelut sekä yksilöllinen palveluohjaus mahdollistivat nuorille varhaisen tuen, oikea-aikaisten palvelujen saatavuuden ja jatkuvuuden sekä niiden arvioinnin ja seurannan. Kehitettyjen toimintojen avulla pystyttiin myös

hillitsemään raskaiden palvelujen ja ostopalveluna hankittavien asumispalvelujen tarvetta ja sitä kautta kustannusten nousua pitkällä tähtäimellä.

Monialaisen yhteistyön ja nuorten matalan kynnyksen palveluiden koordinoinnin ansiosta pystyttiin vähentämään myös päällekkäisen työn tekemistä ja asiakkaan vastuutyöntekijä muuttui asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti. Moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön kehittämisellä ja päällekkäisen työn vähentämisellä resursseja voidaan kohdentaa oikein ja näin ollen kasvattaa myös tuottavuutta.

3 Toteutus

3.1 Aikataulu

OHO! – Nuorten osallisuuden, hyvinvoinnin ja oikea-aikaisen psykososiaalisen tuen -hanke toteutettiin Varkaudessa ajalla 15.8.2018–30.4.2020 osana sosiaali- ja terveysministeriön valtionavustuksella toteutettavaa hallituksen nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan -kärkihanketta, jonka tavoitteena oli vähentää koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrää.

Varkauden OHO! -hanke oli 1/6 valtionavustuksen saaneista alueista / kunnista, joka toteutti valtakunnallista Arki haltuun -tukupaketin toimeenpanoa ajalla 15.8.2018–30.4.2020. Hankkeen hallinnoinnista ja toteutuksesta vastasi Varkauden kaupunki, psykososiaaliset palvelut, aikuissosiaalityö.

3.2 Kustannukset

Hankkeesta aiheutuneet kustannukset katettiin valtionavustuksena saadun 110 000 euron lisäksi Varkauden kaupungin omarahoituksen turvin. Kustannukset koostuivat hankkeen toteuttamisen kannalta välttämättömistä kuluista, kuten kahden työntekijöiden palkkakustannuksista sekä it-laitteiden ja matkakulujen kustannuksista. Lisäksi pieniä kustannuseriä aiheutui mainos- ja markkinointitavaroihin ja materiaaleihin liittyen. Hankkeen ajan kustannukset saatiin pidettyä hallinnassa ja toteutumaan hankkeelle laaditun kustannussuunnitelman mukaisesti.

3.3 Viestintä ja sidosryhmät

Hanketta tehtiin näkyväksi esitteen ja verkostokierrosten kautta sekä jalkautumalla erilaisiin tapahtumiin. Esitteitä jaettiin asiakkaille, yhteistyökumppaneille ja nuorten läheisille. Näkyvyyden lisäämiseksi käytössä oli myös Facebook ja Instagram profiilit molemmilla työntekijöillä. Lisäksi hankkeen toiminta oli esillä Varkauden kaupungin verkkosivuilla ja muutamia kertoja paikallislehdessä.

Yhteyttä asiakkaisiin pidettiin puhelimitse, tekstiviestein, WhatsAppin ja Messengerin välityksellä. WhatsApp-viestiminen koettiin hankkeessa kaikista sujuvimaksi yhteydenpito kanavaksi, niin asiakkaiden kuin verkoston keskuudessa. Asiakas asioissa tiedonsiirtoon käytettiin myös suljettua sähköposti viestintää eri verkostotoimijoiden kesken.

4 Toimenpiteet

4.1 Arviointitutkimus

Hankkeeseen kytkeytynyt Sosionomi (YAMK) Elina Koivistoinen arviointitutkimuksena tehty opinnäytetyö tuotti tärkeää arviointitietoa nuorten matalan kynnyksen palveluiden nykytilasta Varkaudessa nuorten matalan kynnyksen palveluohjausmallin kehittämisen tueksi. Arviointitutkimus löytyy osoitteesta <https://www.theseus.fi/handle/10024/168863>.

Nuorten psykososiaalisen tuen tarve on selvästi kasvanut viime vuosina, jonka vuoksi olemassa olevilla palveluilla ei ole pystytty vastaamaan syrjäytymisvaarassa olevien nuorten palvelutarpeisiin. Arviointitutkimuksen kautta saatuja tuloksia hyödynnettiin OHO! -hankkeen aikana Varkaudessa nuorten psykososiaalisten palveluiden kehittämistyössä.

Arviointitutkimuksen kautta saatujen ideoiden kautta nousi myös vahvasti tarve nuorten sosiaalisen kuntoutuksen palvelujen kehittämiseksi, jotta pystyisimme vastaamaan nuorten tarpeisiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ennaltaehkäisevästi. Sosiaalisen kuntoutuksen palveluiden kehittämisessä tärkeäksi osaksi nähtiin myös sosiaalisen kuntoutuksen palveluiden ja opiskeluiden yhteensovittaminen, huomioiden nuorten yksilölliset tarpeet.

4.2 Matalan kynnyksen palveluohjausmalli

OHO! -hankkeessa kehitettiin nuorten matalan kynnyksen palveluohjausmalli (Liite 1.), jonka avulla pystyttiin lisäämään monialaista ja moniammatillista yhteistyötä nuorten verkoston kanssa, koska hankkeen aikana palvelukentän kokonaisvaltaisesti tunteva työntekijä oli verkoston tukena ja koordinoimassa nuorten oikea-aikaisten ja sopivien palvelujen ja toimintamallien suunnittelussa sekä palvelupolkujen luomisessa kohti yksilöllisiä jatkosuunnitelmia. Hankkeen työntekijöiden jalkautuva työote nuorten arkiympäristöön mahdollistivat matalamman kynnyksen ja yksilöllisemmän avun ja tuen tarjoamisen nuorten hyvinvoinnin ja työ- ja toimintakyvyn tukemiseen sekä arjen sujuvuuteen ja oikea-aikaisten palvelujen tarjoamiseen.

Hankkeen aikana käyttöön otetulla yksilöllisellä palveluohjauksella sekä yksilötapaamisilla tehdyillä kokonaistilanteen kartoituksilla ja tiivistyneellä yhteistyöllä nuorten verkoston kanssa saatiin yhteensovitettua asiakkaiden palvelutarpeita vastaavia palveluita huomattavasti aikaisempaa sujuvammin.

Hankkeen aikana luotu palveluohjausmalli löysi tässä palveluverkon aukkokohtadassa oman paikkansa ja tarve tämän kaltaiselle palvelujen koordinoinnille ja yksilölliselle palveluohjaukselle oli selvästi olemassa ja myös tiedostettu paikallisesti. Nuorten matalan kynnyksen palveluohjausmalli voisi hyvinkin olla se puuttuva palanen toimijoiden yhteistyön tiivistämiselle sekä pirstaleisesta palvelujärjestelmästä ja sektoroituneesta työskentelystä ulos pääsemiseksi. Tämän perusteella voitiin ennakoida myös sen juurruttamisen mahdollisuuksiin sekä kytkeytymiseen osaksi Varkauden aikuissosiaalityön sosiaalisen kuntoutuksen palvelupakettia sekä Ohjaamon psykososiaalisen tuen palveluja. Palveluohjausmalli on hyödynnettävissä myös muille asiakasryhmille niin paikallisesti kuin valtakunnallisestikin.

4.3 Suostumuslomake tiedonsiirtoon

Hankkeessa kehitetty suostumuslomake tiedonsiirtoon (Liite 2.) mahdollisti sujuvamman tiedonkulun laaja-alaisen yhteistyöverkoston kesken, huomioiden tietosuoja ja salassapitosäännökset. Suostumuslomakkeen pääperiaate oli se, että asiakas itse sai nimetä suostumuslomakkeeseen ne henkilöt, joiden kanssa hankkeen työntekijöillä oli lupa vaihtaa keskenään asiakkuuden aikana esiin nousseita oleellisia tietoja, jotka katsottiin tarpeellisiksi asiakkaan työ- ja toimintakyvyn arvioimiseksi ja palvelujen suunnittelun kannalta välttämättömiksi. Nämä asiat saattoivat liittyä asiakkaan työ- ja toimintakykyyn, terveyteen, opiskeluun, työhön, työkokeiluun, sosiaaliseen kuntoutukseen tai muuhun kuntoutukseen tai sosiaaliseen tilanteeseen. Halutessaan asiakas pystyi nimeämään suostumuslomakkeeseen myös omaan luomuverkostoon kuuluvia henkilöitä. Alaikäisten osalta tiedonsiirto huoltajan kanssa oli pakollinen.

Suostumuslomake tiedonsiirtoon sekä hankkeen aikana esiin nousseet uudenlaiset ajattelu- ja toimintamallit edesauttoivat moniammatillisen ja poikkeahallinnollisen yhteistyön kehittymistä. Esim. psykiatrian puolella on alettu miettimään uudelleen asiakaskunnan palvelutarpeita ja hyödyntämään sosiaalisen kuntoutuksen palveluja entistä enemmän. Sosiaalisen kuntoutuksen laajentunut palveluvalikoima ja hankkeen aikana tiivistynyt yhteistyö sosiaali- ja terveystoimen välillä sekä uudenlaiset ajattelu- ja toimintatavat ovat tuoneet suunnitelmallisempaa ja tavoitteellisempaa kuntoutuksellista näkökulmaa myös sairauslomilla ja kuntoutustuella olevien nuorten hoidon suunnitteluun. Panostamalla ennaltaehkäisevästi nuorten ongelmiin, voidaan saada vähennettyä raskaampia erikoissairaanhoidon tarpeita ja vähennettyä hoitojonoja.

4.4 Sosiaalisen kuntoutuksen palvelut

Tärkeää on, että ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin satsattaisiin ajoissa, jotta saataisiin ohjattua nuoret koulutuksen ja työllisyyspalvelujen piiriin ja sitä kautta integroitua yhteiskuntaan. Tukemalla varhaisessa vaiheessa kokonaisvaltaisesti nuorten fyysistä, psyykkistä ja tietotaidollista kuntoutusta, tuetaan nuorten palaamista työelämään ja koulutukseen. Nimenomaan tähän aukkokohtaan palvelurakenteissamme tärkeänä osana kytkeytyy sosiaalisen kuntoutuksen ja erilaisten nuorten matalan kynnyksen palveluiden arviointi ja kehittäminen sekä pysyvä sijoittuminen, sosiaalihuoltolaki huomioon ottaen.

Uudistunut sosiaalihuoltolaki antaa mahdollisuuden luoda uudenlaisia tukimuotoja, joihin nykyiset kuntoutus- ja työllistymistoimenpiteet eivät pysty vastaamaan, ja sitä kautta tukemaan yksilöllisesti nuoria ja heidän perheitään.

Sosiaalihuoltolain 17§:n mukaan sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu:

- 1) sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen;
- 2) kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen;
- 3) valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan;
- 4) ryhmätoiminta ja tuki sosiaaliin vuorovaikutussuhteisiin;
- 5) muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet.

Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näiden keskeyttämistä. (Finlex 1301/2014)

OHO! -hankkeen aikana hyödynnettiin uudistunutta sosiaalihuoltolakia huomioimalla hankkeen aikana kokonaistilanteen kartoitusten kautta saadut asiakkaiden palvelutarpeet. Näin hankkeessa saatiin kehitettyä onnistuneesti ja innovatiivisesti sosiaalisen kuntoutuksen palveluja luomalla aivan uudenlainen nuoren kuntoutusrahan oikeuttava sosiaalisen kuntoutuksen palvelu.

Kokeilu aloitettiin sosiaalisena kuntoutuksena toteutettavana työpajajaksona, joka sisälsi yksilöllisen palveluohjauksen rinnalla työpajatoimintaa Nuortenpajalla sekä erilaisia ryhmätoimintoja. Jakson aikana kartoitettiin asiakkaan elämäntilannetta, voimavaroja sekä työ- ja toimintakykyä ja sitä kautta luotiin asiakkaalle yhtenäisempi palvelukokonaisuus ja yksilöllinen palvelupolku jatkosuunnitelmien eteenpäin viemiseksi. Jakson ajalta ei maksettu asiakkaalle erillistä korvausta / toimintarahaa,

vaan asiakkaan etuutena oli jakson aikana joko toimeentulotuki tai nuoren kuntoutusraha.

Alunperin sopimus / kokeilu oli tarkoitettu 17–19-vuotiaille nuorille, jotka eivät olleet vielä kykeneviä siirtymään työllistymistä edistävien palvelujen piiriin, kuten kuntouttavaan työtoimintaan. Palvelu oli jo alun perin myös hyödynnettävissä toimeentulotuella oleville tai tulottomille 17–28-vuotiaille asiakkaille (työpajan ikäraja on 17–28-vuotiaat).

Kokeilun tarkoitus oli saada sosiaalisen kuntoutuksen palvelut osaksi nuoren kuntoutusrahan oikeuttavaa kuntoutusta, ja tämä onnistui kokeilussa. Palvelun kautta saatiin tarjottua yksilöllisempiä palveluja nuorille olemassa olevien palvelujen rinnalle. Lisäksi palvelu toi tavoitteellisemman ja suunnitelmallisemman pohjan nuorten kuntoutussuunnitelmiin ja palvelujen koordinoinnin kautta nimetyn henkilön, joka seurasi ja arvioi suunnitelman toteutumista yhteistyössä nuoren verkoston kanssa.

Sosiaalisen kuntoutuksen palveluiden kehittämistyö sai jatkoa, kun Varkaudessa käynnistyi 6/19 OHO! -hankkeen rinnalle ESR -rahoitteinen NONSTOP -hanke, jonka tavoitteena on kehittää ja laajentaa sosiaalisen kuntoutuksen palveluvalikoimaa 16-29-vuotiaille varkautelaisille nuorille. NONSTOP -hankkeen kautta tarjoutui myös OHO! -hankkeessa oleville nuorille laajempi psykososiaalisen tuen palveluvalikoima. Hankkeet täydensivät toisiaan ja jo lyhyessä ajassa osoittivat yhteiskehittämistyön tuloksia ja vaikuttavuutta uudenlaisten sosiaalisen kuntoutuksen toimintamallien kokeiluista. Esimerkkinä pajakoulumalli, jossa mahdollistui opiskelujen ja sosiaalisen kuntoutuksen palveluiden yhteensovittaminen sekä yksilöllinen palveluohjaus ja koordinointi toimijoiden välillä. Lisäksi NONSTOP -hankkeessa toimiviin Rampin ryhmätoimintoihin saatiin ohjattua hyvin sellaisia nuoria, jotka eivät vielä olleet kykeneviä osallistumaan esim. työpajatoimintaan tai muihin työllistymistä edistäviin palveluihin.

NONSTOP -hankkeen kautta käynnistyneiden sosiaalisena kuntoutuksena toteutettavien ryhmätoimintojen ansiosta nuorille saatiin luotua lisää vaihtoehtoja sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin ja mahdollisuus palveluiden yhteensovittamiselle. Ryhmätoiminnat loivat myös mahdollisuuden aiemmin täysin palvelujen ulkopuolelle jääville 16-vuotiaille nuorille osallistua sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin. Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoimintaan (ilman työpaja työskentelyä) osallistuminen katsottiin KELA:lla myös nuoren kuntoutusrahan oikeuttavaksi kuntoutukselliseksi toiminnaksi.

NONSTOP –hankkeen toiminnot eivät ole tarkoitettu kuntouttavassa työtoiminnassa oleville nuorille, vaan nimenomaan nuorille, jotka eivät vielä ole kykeneviä osallistumaan olemassa oleviin työllistymistä edistäviin palveluihin. Sen sijaan NONSTOP –hankkeen lisäksi Varkauden teatterin kannatusyhdistys järjesti sosiaalisena kuntoutuksena Elämäntaitoja taiteen keinoin –ryhmätoimintaa kaikille 16-29-vuotiaille nuorille, johon myös kuntouttavassa työtoiminnassa olleet nuoret pystyivät osallistumaan.

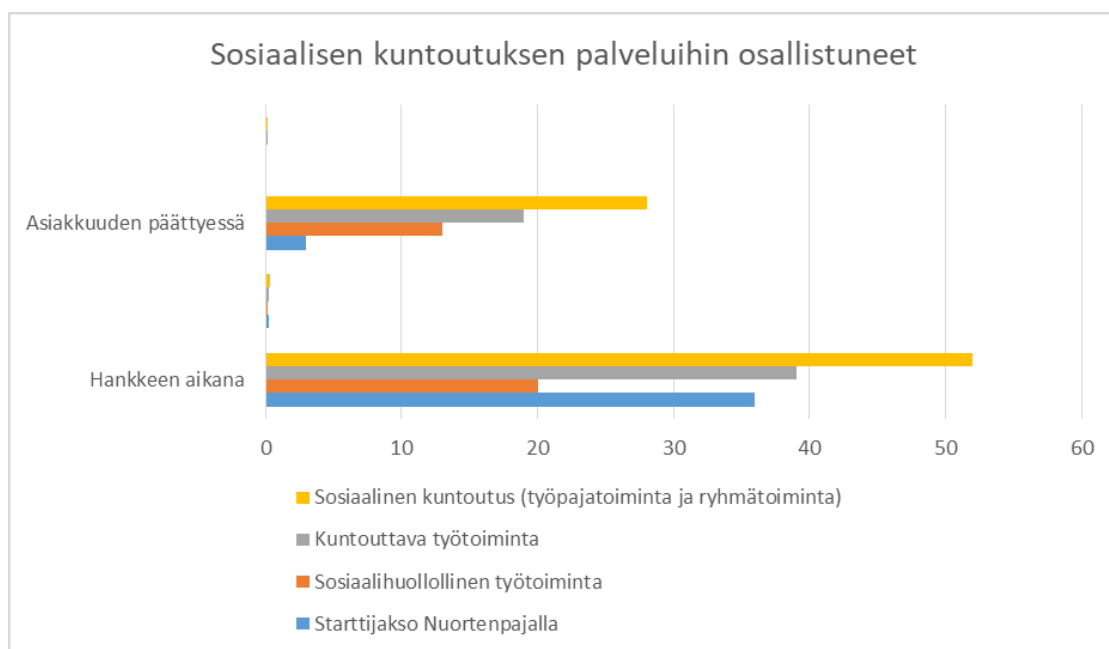
5 Tulokset ja seuranta

5.1 Asiakkaat

Tilastokeskuksen mukaan Varkaudessa oli vuonna 2018 15-28-vuotiaita nuoria yhteensä 2744. OHO! -hankkeen asiakkuudessa oli kaikkiaan 153 eri nuorta, joka on suhteessa vuoden 2018 nuorten lukumäärään nähden peräti 5,6%. Ennen hankkeen alkamista sosiaalisen kuntoutuksen palveluista käytössä oli vain starttitoiminta työpajalla sekä lakisääteiset kuntouttava työtoiminta sekä sosiaalihuollollinen työtoiminta. Hankkeen aikana sosiaalisen kuntoutuksen palveluita saatiin laajennettua

ja sitä kautta nuoria saatiin ohjattua oikea-aikaisten palvelujen piiriin huomattavasti paremmin.

Kuvassa 2 on eriteltyä asiakasjakauma eri sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin osallistuneiden lukumääristä koko hankkeen ajalta sekä palvelukohtainen tilanne hankkeen päättyessä. Hankkeen päättyessä sosiaalisen kuntoutuksen palveluiden piirissä on edelleen mukana 41,8% hankkeen asiakkaista. Myös lukujen valossa voidaan nähdä sosiaalisen kuntoutuksen palveluiden suuri tarve syrjäytymisvaarassa olevien nuorten palveluiden osalta.

Kuva 2. Sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin osallistuneet.

Lisäksi kaikista hankkeen asiakkaista 58 nuorta (37,9 %) on ollut asiakkuuden aikana opiskelijoita. Hankkeen päättyessä kaikista opiskelleista asiakkaista 29 nuoren (50 %) osalta opinnot etenee, 20 nuoren (34,5 %) opinnot ovat keskeytyneet kokonaan, 3 nuorta (5,2 %) on opinnoista väliaikaisella keskeytyksellä, 3 nuorella (5,2 %) opinnot uhkaa keskeytyä ja 3 nuorta (5,2%) on valmistunut ammattiin tai suorittanut lukio opinnot loppuun.

Yhteenvedona hankkeessa oli kaikkiaan asiakkuudessa 153 nuorta, joista edelleen sosiaalisen kuntoutuksen palvelujen piirissä on 64 nuorta eli 41,8 % hankkeen asiakkaista. Oppilaitoksen kirjoilla on edelleen yhteensä 35 nuorta, joka on 22,9 % kaikista hankkeen asiakkaista.

Koko hankkeen ajan haasteena oli tavoittaa sellaiset nuoret, jotka eivät vielä olleet olemassa olevien palvelujen piirissä ja luoda yhteydenottokanavia myös näihin syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin, jotta saataisiin tarjottua apua ja tukea myös heidän arkeen. Asiakkuuteen ohjautuneista, mutta jostain syystä tavoittamattomissa olevia asiakkaita ei uloskirjattu hankkeesta, vaan heihin yritettiin saada aika ajoin hankkeen aikana yhteyttä.

Haasteena koettiin myös asiakasmäärän nopea kasvu suhteessa hankkeen työntekijäresurssiin (2 työntekijää), sillä asiakaskunta vaati tiivistä ja yksilöllistä tukea, joka uhkasi vaarantua asiakasmäärän nopean kasvun vuoksi. Asiakassegmentoinnin

avulla pyrittiin saamaan kaikille nuorille riittävä tuki, eri toimijoita osallistamalla. Täten tavoite, että jokaisella nuorella olisi joku säännöllinen kontakti olemassa palveluohjausprosessin kaikissa vaiheissa, saatiin toteutumaan.

Hankkeen päättyessä toimintojen ulkopuolella olevia nuoria oli vain 26 (17%) koko hankkeen asiakasmäärään nähden. Nämä nuoret eivät olleet joko halukkaita ottamaan vastaan heille tarjottuja palveluita, tukea tai ohjausta tai suunnitelmien teko tai terveysseuranta olivat vielä kesken. Yksilöllisessä palveluohjauksessa tammikuun -20 lopussa oli vielä kaikkiaan 61 eli 39,9 % hankkeen asiakkaista ja uusia asiakkaita ohjautui hankkeeseen koko ajan lisää, vaikka tiedossa oli, että hanke tulee loppumaan 30.4.20. Luvut kertovat myös osaltaan, että yksilölliselle palveluohjaukselle olisi edelleen tarvetta, vaikka asiakkaita onkin saatu hankkeen aikana kontaktoitua hyvin palvelujen piiriin.

5.2 Tarpeelliseksi ja onnistuneiksi koetut toimintamuodot ja yhteistyötahot

Yksilöllisen palveluohjauksen ja kokonaistilanteen kartoitusten ansiosta nuorille saatiin hankkeen aikana luotua yksilöllisempiä palvelupolkuja ja palvelut toimimaan joustavasti asiakkaan palvelutarpeiden mukaisesti. Tiivistynyt yhteistyö eri toimijoiden kanssa mahdollisti sen, että nuoren ympärillä toimivan verkoston keskuudessa tiedonkulku parantui ja kaikki toimijat työskentelivät nuoren tavoitteiden suuntaisesti, oikea-aikaisesti. Myös päällekkäisen työn tekemistä nuorten palveluverkostossa pystyttiin vähentämään ja resursseja käyttämään oikein.

Psykososiaalisten palveluiden ja nimenomaan sosiaalisen kuntoutuksen palveluvalikoiman laajentuminen sekä kokonaisvaltainen ja yksilöllinen palveluohjaus koettiin Varkaudessa onnistuneiksi ja erittäin tarpeelliseksi uusiksi toiminnoiksi. Tarve matalan kynnyksen sosiaalisen kuntoutuksen palveluille on suuri ja sen kertoo myös hankkeeseen ja sosiaaliseen kuntoutukseen ohjautuneiden nuorten määrä. Nuorilta, perheiltä ja verkostolta tuli hankkeen aikana myös paljon hyvää palautetta hankkeen toiminnasta.

Uudenlaisten matalan kynnyksen sosiaalipalvelujen kautta tuli näkyväksi myös se, että työllistymistä edistävien palvelujen rinnalle tarvitaan matalan kynnyksen psykososiaalisen tuen palveluja. Moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön merkitys nousi myös vahvasti esiin nuorten yksilöllisten suunnitelmien teossa ja palvelujen yhteensovittamisessa. Tärkeimmiksi yhteistyötahoiksi hankkeen aikana nousi sosiaalityö, nuorisopsykiatria, oppilaitokset sekä NONSTOP -hanke ja Nuortenpaja.

Hankkeen aikana luotiin verkostolle käyttöön yhteenveto nuorten matalan kynnyksen sosiaalisen kuntoutuksen palveluista ja niihin liittyvistä ehdoista (liite 3). Yhteenvedon avulla pyrittiin tukemaan verkostoja oikea-aikaisiin palveluihin ohjaamisessa. Toive tämän kaltaiselle yhteenvedolle tuli psykiatrian poliklinikan lääkäreiltä, jotka toivoivat saavansa tietoa millä etuudella mihinkin palveluun nuori on oikeutettu. Lääkärit toivoivat yhteenvetoa, koska he eivät halunneet omalla toiminnallaan tai lausunnoillaan olla esteenä nuoren palvelujen saamiselle. Hankkeen aikana nimenomaan tämänkaltaisen yhteistyö mahdollisti nuorten oikea-aikaisten palvelujen ja etuuksien mahdollistumisen sekä yhteensovittamisen ja tiivisti yhteistyötä erityistason sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa.

Hankkeen aikana nousi esiin muun muassa palveluohjausmallin hyödyntäminen myös koulun keskeyttäneiden osalta. Hankekoordinaattori nosti esiin hankkeen aikana ehdotuksen, että Varkauteen tehtäisiin yhdenmukainen malli nuoren palvelupolusta, kun opinnot keskeytyy. Tarve tämänkaltaiselle mallille nousi asiakkaiden tilannekartoitusten kautta. Kartoituksissa nousi esiin, ettei käytännöissä ollut mitään yhdenmukaisuutta, samoin viivettä tiedonkulussa etsivän nuorisotyön suuntaan oli ollut,

jonka vuoksi nuoria oli jäänyt jopa kuukausiksi kotiin ilman yhteydenottoja ja palveluja, joka lisäsi osaltaan syrjäytymistä. OHO! -hankkeen aikana tehtiin esitys nuoren palvelupolusta opintojen keskeydyttyä sillä ajatuksella, että jatkossa Ohjaamo olisi se paikka, jonne nuori ohjattaisiin suoraan koulusta opintojen keskeydyttyä. Tällöin mahdollistuisi tiedonsiirto sekä nuoren kontaktointi palvelujen piiriin, eikä nuori jäisi ilman tukea ja palvelujen ulkopuolelle. Palvelupolkua ei ole saatu kuitenkaan vielä hankkeen aikana rakennettua, mutta kehittämistyötä on tarkoitus vielä jatkaa hankkeen päättymisen jälkeenkin.

5.3 Seuranta ja arviointi

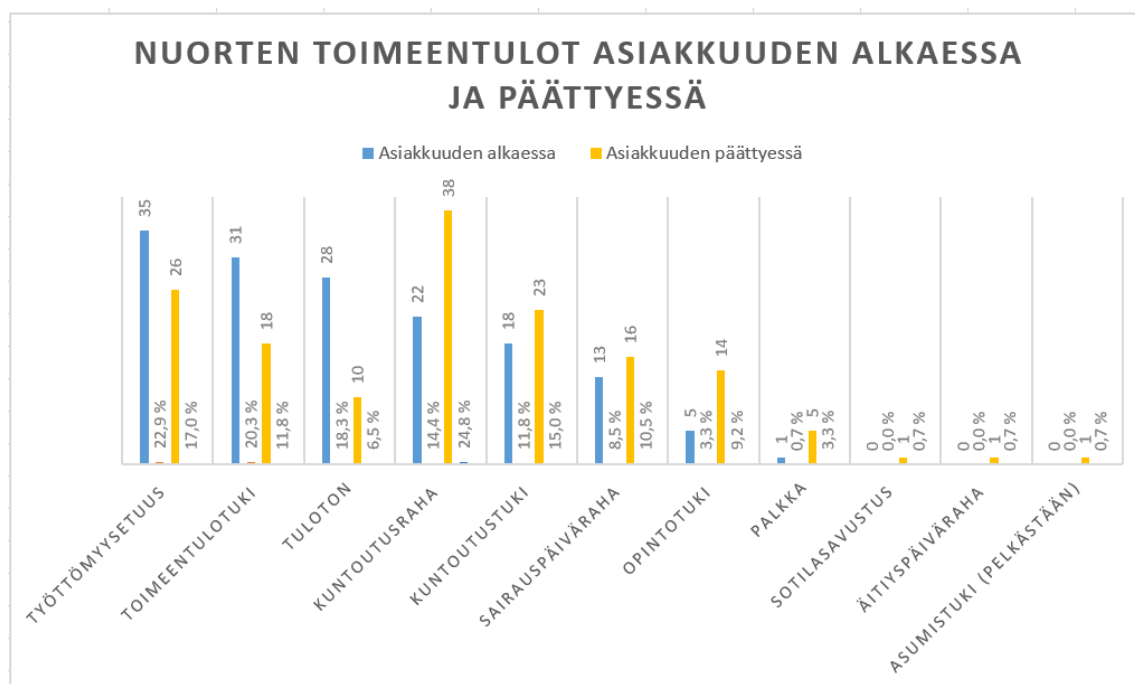
Hankkeen toimintaa arvioitiin kehittävän arvioinnin otteella, jonka avulla saatiin selville, kuinka hankkeen päätavoite, nuorten psykososiaalisen tuen palvelupaketti on toteutunut. Lisäksi arvioitiin ja tarkasteltiin hankkeessa saatuja tuloksia ja vaikuttavuutta. Kehittävän arvioinnin avulla pyrittiin nostamaan esille hyviä käytäntöjä ja vaikutuksia, jotka nousivat esille kehittämistyössä ja joita käytettiin kehitetyssä nuorten psykososiaalisessa palvelupaketissa. Arviointia suoritettiin hankkeessa itsearvioinnin keinoin, palaute- ja arviointikyselyin sekä erilaisia osallistavia menetelmiä hyödyntäen, verkostokumppaneille ja hankkeen kohderyhmälle. Asiakkaiden osallistamiseksi arvioinnissa hyödynnettiin muun muassa asiakasraatia yhtenä asiakkaita osallistavana arviointimenetelmänä. Hankkeen kehittämistyötä, tuloksia ja vaikuttavuutta arvioitiin myös hankkeen ohjausryhmässä sekä hanketiimissä koko hankkeen elinkaaren ajan.

Hankkeen toteutuksesta raportoitiin hankesalkussa säännöllisin väliajoin muiden Arki haltuun -hankkeiden tavoin. Hankekoordinaattori oli vastuussa siitä, että hanke raportoi edistymisestään hankesalkussa kärkihankkeiden raportointiohjeiden ja seurantasyklin mukaisesti, jotta myös Nuorisotakuu – kärkihankkeen vastuuvirkamiehellä, joka vastasi kokonaisuohjauksesta, oli käytössään hankkeen seurantaraportit.

Asiakastyön tilastointiin Arki haltuun -hankkeille käyttöön otettiin yhteinen Webropol -kysely, joita Varkaudessa tehtiin kaikkiaan 86 nuorelle (56,2%). Kyselystä koottiin raportti, jonka kautta asiakaskunnan kokonaiskuvasta saatiin laaja-alaisempaa näkyvyyttä ja sitä kautta vahvistusta hankkeen kehittämistyön tarpeellisuudesta ja tuloksia näkyvämmäksi myös paikallisesti. Lisäksi OHO! -hankkeen asiakkaista tehtiin yhteensä 35 erilaista asiakasprofiilia, vakuuttavan poliittisen viestimisen tueksi. Kaikki kuusi Arki haltuun -hanketta, Varkauden OHO! –hanke mukaan lukien, olivat mukana myös THL:n arviointitutkimuksessa, jonka on määrä valmistua huhtikuussa -20.

5.3.1 Hankkeen aikana käytetyt seurannat ja mittarit

Koska OHO! -hankkeen tavoitteena oli saada ohjattua asiakkaat oikea-aikaisten palvelujen ja etuuksien piiriin, luotiin hankkeelle oma asiakasseurantajärjestelmä, jossa seurattiin asiakkaiden toimeentuloa asiakkuuteen ohjautumisvaiheessa, asiakkuuden aikana ja asiakkuuden päättyessä. Asiakkaiden tilanteet ja palvelutarpeet muuttuivat asiakkuuden aikana paljon, jonka vuoksi asiakaslähtöisten palveluiden suunnittelun ja yhteensovittamisen kannalta oli tärkeää seurata asiakkaiden etuuksia asiakkuuden eri vaiheissa. Kuvassa 3 (s. 18.) on kuvattuna kokonaistilanne hankkeen asiakkaiden toimeentulojen osalta asiakkuuden alussa ja asiakkuuden päättyessä.

Kuva 3. Nuorten toimeentulot asiakkuuden alkaessa ja päättyessä.

Tulottomien ja toimeentulotuella olevien määrän väheneminen kertoo osaltaan myös hankkeiden tavoitteiden toteutumisesta. Myös työttömyysetuudella olevien määrän lasku osoittaa, että nuoria saatiin ohjattua oikea-aikaisten palvelujen ja etuuksien piiriin, esimerkiksi kuntouttavasta työtoiminnasta muihin sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin.

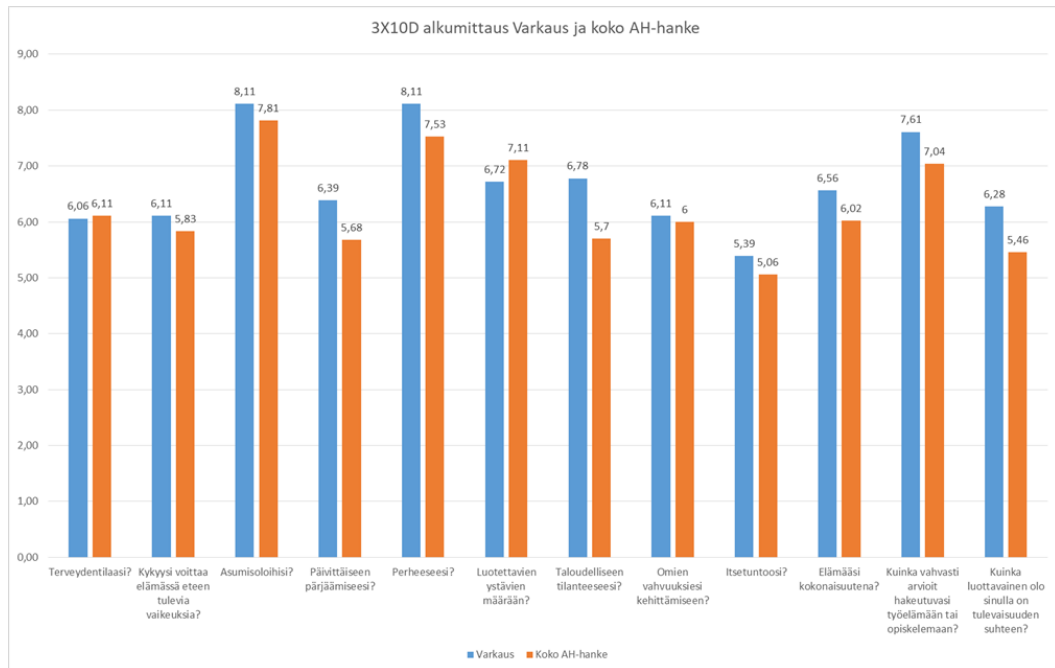
Kuntoutusrahalla olevien määrän lisääntyminen kertoo puolestaan sosiaalisen kuntoutuksen palveluiden kehittämistyöstä ja palveluvalikoiman laajentumisesta, jotka mahdollistivat nuorille osallistumisen sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin myös nuoren kuntoutusrahalla. Kuntoutusrahalla olevien määrän kasvu kertoo osaltaan myös oppilaitoksissa tehtyjen erityisen tuen suunnitelmien kasvusta sekä opiskelujen ja sosiaalisen kuntoutuksen palveluiden yhteensovittamisesta. Myös palkkatöihin hankkeen asiakkaista siirtyi 5 nuorta. Euromääräisiä laskelmia säästöistä tai tuloksista ei hankkeen aikana tehty.

5.3.2 Mun elämä -kyselyt

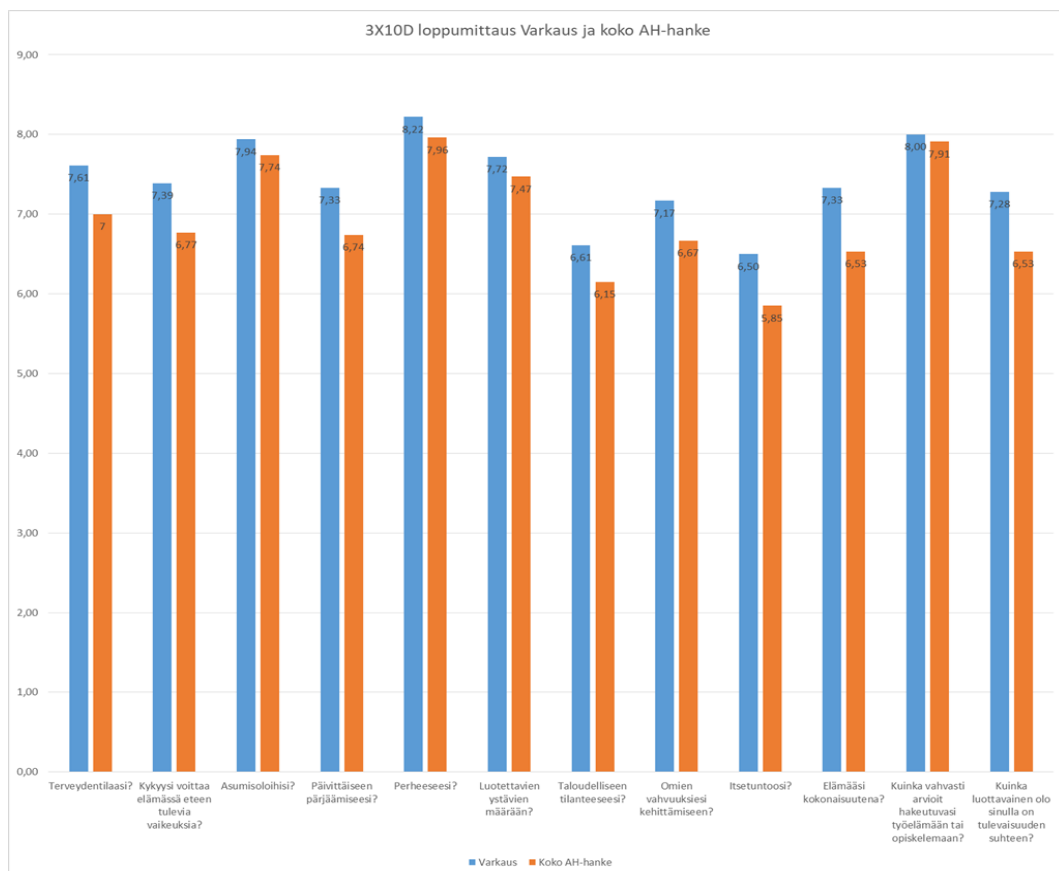
OHO! –hankkeessa oli vaikuttavuuden arvioimiseksi käytössä Mun elämä -elämäntilannemittari (3X10D), muiden Arki haltuun -hankkeiden tavoin. Mun elämä -kyselyissä asiakkailta kysyttiin taustatietoja muun muassa liittyen terveydentilaan, asumisoloihin, sosiaalisiin ja taloudellisiin tilanteisiin sekä omiin vahvuuksiin ja tulevaisuuden suunnitelmiin liittyen. Nuorille kerrottiin asiakkuuden alussa, että hankkeen aikana käytössä on muiden Arki haltuun -hankkeiden tavoin Mun elämä -elämäntilannemittari (3X10D) ja, että vastaamalla kyselyyn saadaan kerättyä arvokasta tietoa nuorten psykososiaalisten palveluiden kehittämisen tueksi. Varkaudessa nuoret vastasivat mielellään Mun elämä -kyselyihin ja saivat sitä kautta olla osallisina nuorten palveluiden vaikuttavuuden arvioimisessa sekä palvelujen kehittämisessä. Kaikkien Arki haltuun -hankkeiden osalta Varkaudessa saatiin kerättyä eniten Mun elämä -kyselyjä.

Palveluiden vaikuttavuuden mittaamiseksi Mun Elämä -kyselyjä tehtiin hankkeen asiakkuuden alkaessa kaikkiaan 138 / 153 nuorelle eli 90,2 %:lle hankkeen asiakkaista.

Kuvissa 4 ja 5 tammikuussa 2020 tehty yhteenveto 3X10D-alku- ja loppumittauksista suhteessa kaikkiin Arki haltuun –hankkeisiin.

Kuva 4. 3X10D alkumittauksen tulokset tammikuulta 2020.

Kuva 5. 3X10D loppumittauksen tulokset tammikuulta 2020.

Asiakkuuden päättyessä Mun elämä -kyselyjä saatiin kerättyä vain 26 kappaletta, joista asiakkailta saatiin sekä alku- ja loppumittaus. Hankkeen loppuaikana mittarin toimivuudessa oli ongelmia, jonka vuoksi mittauksia ei saatu suunnitellusti toteutettua. Vaikka alku- ja loppumittauksien vertailu on vain pieni otos koko asiakaskunnasta, antaa se kuitenkin hieman kuvaa hankkeen vaikutuksista. Kuten kuvasta 6 tammikuussa 2020 tehdystä yhteenvedosta voi nähdä, vaikka mittauksia tässä vaiheessa oli tehty vasta vain 18 nuorelle.

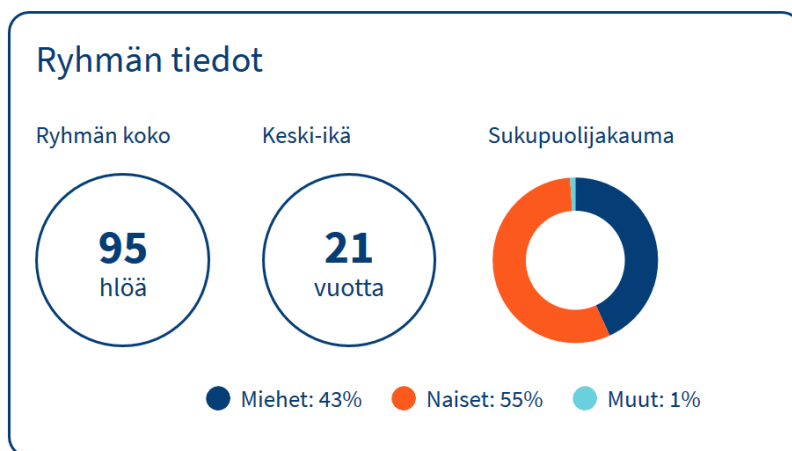
Kuva 6. 3X10D muutoksen tulokset tammikuulta 2020.

Tulosten mukaan positiivisia muutoksia nuorten tilanteissa hankkeen asiakkuuden aikana voitiin erityisesti nähdä terveydentilaan, kykyyn voittaa elämässä eteen tulevia vaikeuksia, luotettavien ystävien määrään, omien vahvuuksien kehittämiseen sekä itsetuntoon liittyvissä asioissa. Nuoret kokivat myös tyytyväisyyden elämäänsä kokonaisuutena muuttuneen positiivisesti. Sen sijaan tilaston mukaan asumisoloihin ja taloudelliseen tilanteeseen nuoret eivät kokeneet saavansa muutosta hankkeen aikana, vaikka työntekijöiden näkökulmasta asiakkaiden taloudelliseen tilanteeseen pystyttiin oleellisesti vaikuttamaan, kun nuoria saatiin ohjattua oikea-aikaisten palvelujen ja etuuksien piiriin.

5.3.3 Kykyviisari

Hankkeessa käytettiin myös Työterveyslaitoksella kehitettyä Kykyviisari – työ- ja toimintakyvyn itsearviointimenetelmää, jonka avulla asiakas itse pystyi arvioimaan omaa työ- ja toimintakykyään. Itsearviointia käytettiin yksilöllisen palveluohjauksen ja suunnitelmien laatimisen pohjana.

Kykyviisari -itsearviointia tehtiin yhteensä 95 nuorelle (62,1 %:lle kaikista asiakkaista). Kykyviisarin ryhmäraportin tietojen (Kuva 7.) mukaan vastaajien (95) keski-ikä oli 21-vuotta ja sukupuolijakauma 43 % miehiä, 55 % naisia, muut 1 %.

Kuva 7. Kykyviisari ryhmäraportin ryhmän tiedot.

Tulosten keskiarvojen mukaan (Kuva 8.) vastaajat kokivat muun muassa suhteen työelämäänsä olevan 3,6/10, työkyvyn 5,5/10 sekä toimintakyvyn 6,2/10. Tuloksetkin kertovat osaltaan hankkeen asiakkuudessa olevan kohderyhmän tarvitsevan matalamman kynnyksen psykososiaalisia palveluja olemassa olevien työllistymistä edistävien palvelujen sijaan. Yksilöllisen palveluohjauksen näkökulmasta tämä näyttäytyi käytännössä kykyviisarin tuloksiin nähden entistä vahvemmin.

Hyvinvointiosion tulokset

Ryhmän keskiarvo

B1. Tyytyväisyys elämään,
95 vastaajaa
3.4 / 5

B2. Koettu terveys,
95 vastaajaa
3.4 / 5

B3. Koettu toimintakyky,
95 vastaajaa
6.2 / 10

B4. Koettu työkyky,
95 vastaajaa
5.5 / 10

B5. Suhde työelämään,
95 vastaajaa
3.6 / 10

Kokonaistilanne ja osiokohtaiset tulokset

Ryhmän keskiarvo

Kokonaistilanne,
94 vastaajaa
67 %

Osallisuus,
94 vastaajaa
64 %

Mieli,
95 vastaajaa
58 %

Arki,
94 vastaajaa
75 %

Taidot,
94 vastaajaa
64 %

Keho,
94 vastaajaa
73 %

Kuva 8. Kykyviisari ryhmäraportin tulokset.

6 Johtopäätökset

Palveluja kehittäessä tulisi muistaa, että monialainen, sektorirajat ylittävä yhteistyö on ensiarvoisen tärkeää nimenomaan asiakkaan näkökulmasta, jotta asiakas saa yksilöllisesti hänen tarvitsemansa palvelut ja, että palveluilla saadaan aikaan vaikuttavuutta. Asiakasnäkökulma tulisi hyödyntää myös uudistusten jatkovalmisteluissa, tulevia sote- ja maakuntauudistuksiakin ajatellen. On pidettävä huolta, että uudistusten myötä palvelut eivät pirstaloitu ja aiheuta palvelukatkoksia, jotka puolestaan aiheuttavat tehottomuutta tai heikentävät vaikuttavuutta.

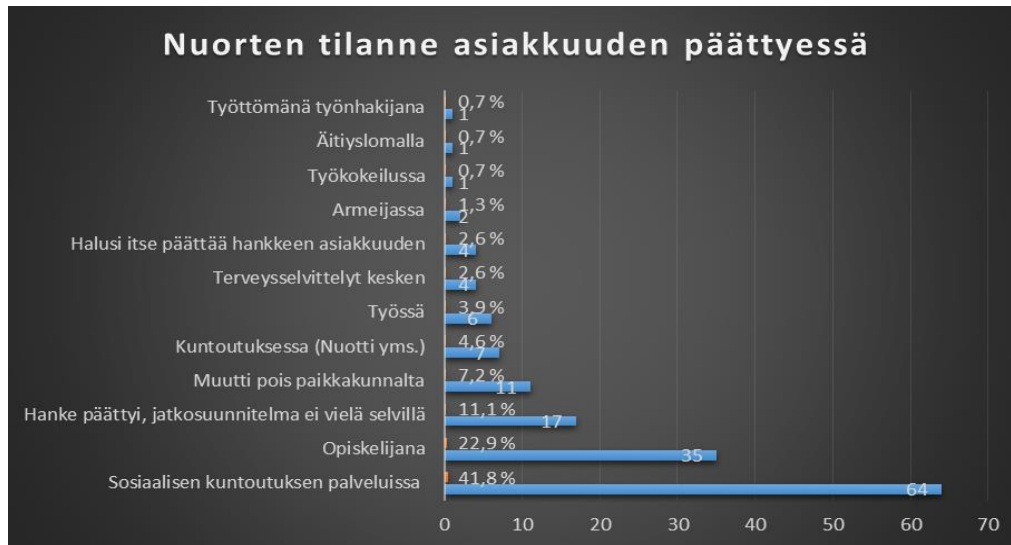
Hankkeeseen liittyneessä arviointitutkimuksessa nousi esiin, että peruspalveluissa tulisi olla enemmän työmenetelmiä ja tietoa mistä kunkin palvelun saa ja työntekijöiden tehtävänä on kohtauttaa asiakas ja palvelu. Peruspalveluja ei myöskään tulisi arviointitutkimuksen mukaan saada vain ongelmien kautta, jolloin vaaditaan jo korjaavia toimenpiteitä, joita sosiaalityöhön aina sisältyy.

Taloudentasapainottamiseen pystytään vaikuttamaan myös toiminnallisten säästöjen muodossa, joita OHO! -hankkeen aikana saatiin jo aikaan mm. muuttamalla toiminta- ja ajattelutapoja ja sitä kautta luotua asiakaslähtöisempiä palveluja ja vähennettyä päällekkäisen työn tekemistä nuorten palveluverkostossa. Toimintoja koordinoimalla ja kokonaisvaltaisella palvelukentän tuntemuksella sekä moniammatillisen yhteistyön tiivistämisellä nähtiin hankkeen aikana olevan vaikutuksia niin nuorten sujuvampiin palvelupolkuihin kuin tiedonkulkuun ja nuorten palvelutarvetta vastaavien palvelujen yhteensovittamiseen.

Tietoisuuden puute vaikuttaa niin palvelujen laatuun kuin palveluihin ohjautumiseen, mutta yhtä lailla nuorten parissa työskentelevien yhteistyöhön. Näihin kaikkiin osa-alueisiin vaikuttaa se, ettei nuorten matalan kynnyksen palveluiden koordinointi ole tällä hetkellä Varkaudessa kenenkään vastuulla, joka osaltaan vaikuttaa siihen, että nuorten parissa työskentelevät toimivat sektoreittain ja palvelut koetaan sen vuoksi pirstaleisiksi.

Yksilöllisen palveluohjauksen ja kokonaisvaltaisen tilannekartoituksen kautta asiakkaita saatiin segmentoitua ja esiin nousseiden palvelutarpeiden kautta sosiaalisen kuntoutuksen palveluita kehitettyä vastaamaan asiakkaiden palvelutarpeisiin. Palveluvalikoiman ollessa laajempi asiakkaita saatiin ohjattua paremmin oikea-aikaisten palvelujen piiriin. Segmentoinnin ja palvelujen koordinoinnin keskittämisen kautta nuorten suunnitelmille saatiin myös luotua yksilöllisimpiä ja asiakaslähtöisempiä suunnitelmia, joissa kaikki tahot toimivat saman tavoitteen suuntaisesti. Vastuuhenkilö nuoren verkostossa muuttui palvelutarpeen mukaan, ja näin saatiin vähennettyä päällekkäistä työtä sekä toteutettua selkeämpiä palvelukokonaisuuksia. Moniammatillinen yhteistyö myös lisääntyi verkoston toimiessa siten, että nuori oli keskiössä ja palvelut asiakkaan ympärillä toimivat sujuvasti ja oikea-aikaisesti nuoren palvelutarpeiden ja tavoitteiden suuntaisesti.

OHO! -hanke ylitti tavoitteensa ja hankkeen aikana luodut uudet toiminta- ja ajattelutavat sekä sosiaalisen kuntoutuksen innovaatiot mahdollistivat yksilöllisten jatkopolkujen luomisen nuorille. Kuvassa 9 (s. 23.) kuvaus nuorten tilanteista hankkeen asiakkuuden päättymishetkellä. Tulokset kertovat puolestaan, että tämän kaltaisen toiminnan juurruttamiselle on tarvetta myös hankkeen päättymisen jälkeenkin.

Kuva 9. Nuorten tilanne asiakkuuden päättyessä.

Edelleenkin tavoitteena on juurruttaa ja vakiinnuttaa nuorten sosiaalisen kuntoutuksen palvelut pysyväksi osaksi Varkauden aikuissosiaalityön palveluita. Hankkeen alkuaikana nousi asiakassegmentoinnin kautta esiin selkeitä kokonaisuuksia ja aukkokohtia sosiaalisen kuntoutuksen palveluissa, joihin ei olemassa olevilla palveluilla ja resursseilla pystytty vastaamaan. Sosiaalisen kuntoutuksen palveluja on saatu Varkaudessa hankkeen aikana kehitettyä niin paljon, että aukkokohtia ei enää juurikaan ole vaan asiakkaille on tarjolla hyvin vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia luoda yksilöllisiä palvelupolkuja, mikäli asiakas on itse valmis palveluihin sitoutumaan sekä apua ja tukea vastaanottamaan.

Palveluohjausmallin käyttöönotto ja nuorten matalan kynnyksen palveluiden kehittäminen ja koordinointi vaatisi lisäresurssoinnin, johon kunnan taloudellisesta tilanteesta johtuen ei vielä ole riittävästi näyttöä ja perusteita, että se mahdollistuisi. Palveluohjausmallin avulla pystyttiin lisäämään monialaista ja moniammatillista yhteistyötä nuorten verkoston kanssa, palvelukentän kokonaisvaltaisesti tuntevan työntekijän ollessa myös verkoston tukena ja koordinoimassa nuorten oikea-aikaisten ja sopivien palvelujen ja toimintamallien suunnittelussa sekä palvelupolkujen luomisessa kohti yksilöllisiä jatkosuunnitelmia. Näyttö ja tulokset palveluohjausmallin tuomista taloudellisista ja toiminnallisista säästöistä näkyy vasta pidemmällä aikavälillä, eivätkä tähänastiset näytöt vielä riitä mallin juurruttamiseen pysyviin palvelurakenteisiin.

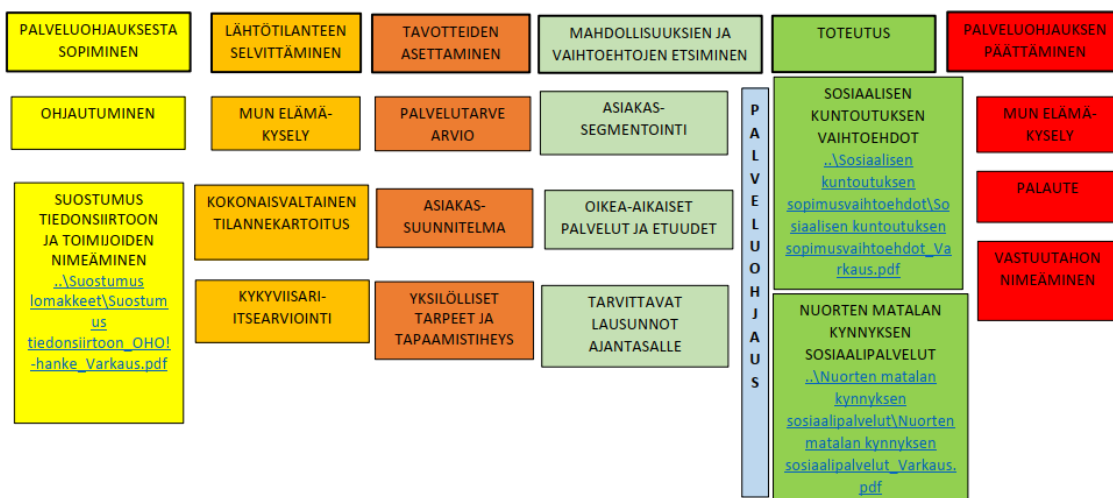
Tiukka taloudellinen tilanne sekä kunnan talouden tasapainottamisen vaatimukset jarruttavat osaltaan uusien toimintamallien ja sen tuomien lisäresurssien saamisen pysyväksi toiminnoiksi palvelurakenteisiin. OHO! -hankkeen toimintamallien juurruttamisen tueksi mahdollistui kuitenkin jatkorahoitus Arki Haltuun -hankkeiden rinnalla toimineen ONNI -Ohjaamoiden psykososiaalisen tuen -hankkeen kautta. OHO! -hankkeen koordinaattori jatkaa työskentelyä Varkaudessa ONNI -hankkeen työntekijänä 1.5.-31.12.20 välisen ajan. Tavoitteena on jatkorahoituksen turvin jatkaa OHO! -hankkeen kehittämistyötä osana Ohjaamo toimintaa. Lisäksi tavoitteena on jakaa tietoa myös maakuntatasolla OHO! -hankkeen aikana kehitettyjen sosiaalisen kuntoutuksen ja yksilöllisen palveluohjauksen toimivista käytännöistä ja saada kytkettyä ne osaksi Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus 2020-2022 -ohjelman valmistelua. Vaikutukset näkyvät pitkällä tähtäimellä, kun nuorten matalan kynnyksen palveluihin ja ennaltaehkäisevään työhön satsataan. OHO! -hanke osoitti tuloksillaan, että kuntoutuksellisen näkökulman huomioiminen nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä tuo mukanaan myös vaihtoehtoiset kustannukset.

NUORTEN MATALAN KYNNYKSEN PALVELUOHJAUSMALLI

YKSILÖLLINEN PALVELUOHJAUS PROSESSI

(Reitoa (2006) ja Valppu-Vanhaista (2002) mukaillen)

KOORDINOINTI, SEURANTA JA ARVIOINTI

Elina Koivistoinen, OHO! -hanke, Varkaus

SUOSTUMUS OHO! – HANKKEEN ASIAKKUUTEEN

Nimi: _____ Henkilötunnus: _____

Osoite: _____

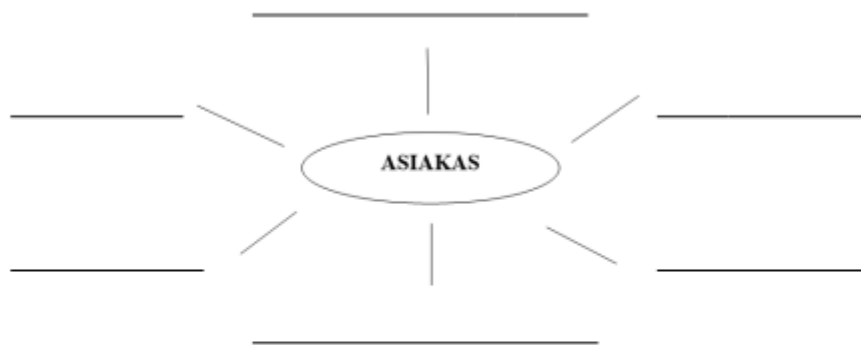
Puh. _____

SUOSTUMUS

Suostun siihen, että OHO! -hankkeen työntekijät (hankekoordinaattori ja hanketyöntekijä) ja alla mainitut yhteistyötahot voivat vaihtaa keskenään salassapitosäännösten estämättä tämän suostumuksen pohjalta OHO! -hankkeen asiakkuuden aikana esiin nousseita oleellisia asioita, jotka katsoo tarpeelliseksi työ- ja toimintakyvyn arvioimiseksi ja palvelujen suunnittelun kannalta välttämättömiksi. Nämä asiat voivat liittyä työ- ja toimintakykyyni, terveyteeni, opiskeluun, työhön, työkokeiluun, sosiaaliseen kuntoutukseen tai muuhun kuntoutukseen sekä sosiaaliseen tilanteeseeni.

OHO! -hankkeen työntekijöillä on lupa vaihtaa em. tietoja alla mainittujen yhteistyötahojen kanssa sekä kirjata tiedot Varkauden kaupungin sosiaalityön asiakastietojärjestelmään. Henkilötietojen käsittelyssä noudatetaan Henkilö- ja tietosuojalakia (jatkossa Tietosuojalaki) ja tietoja käsittelevää henkilökuntaa sitoo salassapitovelvollisuus.

Asiakkaan yhteistyöverkosto ja yhteystiedot:

Paikka ja aika

Suostumuksen antajan allekirjoitus

Elina Koivistoinen, OHO! – hanke, Varkaus

Nuorten matalan kynnyksen sosiaalisen kuntoutuksen palvelut

Sosiaalihuollollinen työtoiminta

- 17–29-vuotiaat (HUOM! palvelu tarjolla myös 30–63v asiakkaille)
- sairauslomalla, kuntoutustuella tai eläkkeellä olevat
- sairausloman vuoksi myös oppilaitoksesta väliaikaisella keskeytyksellä olevat
- asiakkaalla tätä kautta mahdollisuus päästä myös avo-työtoimintaan esim. Nuortenpajalle, yrityksiin, yhdistyksiin ja järjestöihin

Starttitoiminta / Nuortenpaja

- 17–28-vuotiaat varkautelaiset, ei oppilaitoksen kirjoilla olevat
- työttömät työnhakijat / työttömyysetuudella olevat
- tulottomat tai toimeentulotuella olevat
- nuoren kuntoutusrahalla olevat (17–19 vuotiaat)
- Kesto 8 viikkoa
- Jakson aikana arvioidaan asiakkaan palvelutarve jatkopolun luomiseksi

Kuntouttava työtoiminta

- 17–29-vuotiaat (HUOM! palvelu tarjolla myös 30–63v asiakkaille)
- Aktivointiehdon täyttävät työttömät työnhakijat, joille on tehty sosiaalitoimen ja TE-toimiston kanssa yhteistyössä aktivointisuunnitelma ja lähete kuntouttavaan työtoimintaan.

Sosiaalinen kuntoutus

- 16–29-vuotiaat
- tulottomat, toimeentulotuella tai nuoren kuntoutusrahalla olevat
- Sisältää yksilöllisesti palveluohjausta, työ- ja toimintakyvyn arviota, ryhmätoimintaa (OHO!, Ramppi, Tenho) sekä työpajatyöskentelyä
- Mahdollista yhdistää myös opiskeluihin (pajakoulu, ryhmätoiminnot)